Štvrtok 11. novembra 2021

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

UZNESENIA

EURÓPSKY PARLAMENT

P9_TA(2021)0451

Posilňovanie demokracie a slobody a plurality médií v EÚ

Uznesenie Európskeho parlamentu z 11. novembra 2021 k posilňovaniu demokracie a slobody a plurality médií v EÚ: nenáležité využívanie žalôb v rámci občianskeho a trestného práva na umlčanie novinárov, MVO a občianskej spoločnosti [2021/2036(INI)]

(2022/C 205/01)

Európsky parlament,

— so zreteľom na Zmluvu o Európskej únii (ďalej len „Zmluva o EÚ“), najmä na jej článok 2, článok 3, článok 4 ods. 3 a články 5, 6, 7, 19,

— so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“), a najmä na jej články 70, 81, 82, 114 a 352,

— so zreteľom na Chartu základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), a najmä na jej články 11, 12, 15, 20, 47, 48 a 54,

— so zreteľom na Protokol č. 1 o úlohe národných parlamentov v Európskej únii a Protokol č. 2 o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality, ktoré sú prílohou k Zmluve o EÚ a ZFEÚ,

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II) ([1]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Brusel I) ([2]),

— so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie ([3]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/692 z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje program Občania, rovnosť, práva a hodnoty a zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1381/2013 a nariadenie Rady (EÚ) č. 390/2014 ([4]),

([1]) Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 40.
([2]) Ú. v. EÚ L 351, 20.12.2012, s. 1.
([3]) Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019, s. 17.
([4]) Ú. v. EÚ L 156, 5.5.2021, s. 1.

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/693 z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje program Spravodlivosť a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1382/2013 ([5]),

— so zreteľom na judikatúru Súdneho dvora Európskej únie,

— so zreteľom na oznámenie s názvom Pracovný program Komisie na rok 2021 – Vitálna Únia v krehkom svete (COM(2020)0690),

— so zreteľom na oznámenie Komisie s názvom Akčný plán pre európsku demokraciu (COM(2020)0790),

— so zreteľom na oznámenie Komisie z 5. marca 2020 s názvom Únia rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025 (COM(2020)0152),

— so zreteľom na oznámenie Komisie z 30. septembra 2020 s názvom Správa o právnom štáte 2020 – Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii (COM(2020)0580) a jej 27 sprievodných kapitol o právnom štáte v členských štátoch (SWD(2020)0300 – 0326),

— so zreteľom na oznámenie Komisie z 12. novembra 2020 s názvom Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025 (COM(2020)0698),

— so zreteľom na odporúčanie Komisie k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a iných pracovníkov médií v Európskej únii (C/2021/6650),

— so zreteľom na nadväzné opatrenia Komisie na nelegislatívne uznesenie Európskeho parlamentu z 3. mája 2018 o pluralite médií a slobode médií v Európskej únii,

— so zreteľom na správu Agentúry Európskej únie pre základné práva s názvom Výzvy, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti venujúce sa ľudským právam v EÚ, uverejnenú 17. januára 2018, jej bulletiny o dôsledkoch pandémie ochorenia COVID-19 na základné práva v EÚ, uverejnené v roku 2020 a na ďalšie správy, údaje a nástroje agentúry, najmä Európsky informačný systém pre základné práva (EFRIS),

— so zreteľom na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, a najmä na jej článok 19,

— so zreteľom na ďalšie nástroje OSN o ochrane ľudských práv a základných slobôd a odporúčania a správy zo všeobecného pravidelného preskúmania OSN, ako aj na judikatúru orgánov OSN monitorujúcich zmluvy a osobitné postupy Rady pre ľudské práva,

— so zreteľom na Deklaráciu OSN o ochrancoch ľudských práv z 8. marca 1999,

— so zreteľom na správu osobitného spravodajcu OSN pre práva na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania o strategických žalobách proti verejnej účasti a o slobode zhromažďovania a združovania,

— so zreteľom na Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Európsku sociálnu chartu, judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a uznesenia Európskeho výboru pre sociálne práva a na dohovory, odporúčania, uznesenia, stanoviská a správy Parlamentného zhromaždenia Rady Európy, Výboru ministrov, komisára pre ľudské práva, Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii, Riadiaceho výboru pre nediskrimináciu, rozmanitosť a začlenenie, Benátskej komisie a ďalších orgánov Rady Európy,

— so zreteľom na vyhlásenie Rady Európy zo 4. júla 2012 o potrebnosti medzinárodných štandardov zameraných na taktizovanie pri výbere súdu v súvislosti s ohováraním, vyhľadávanie najvýhodnejšej právnej ochrany pred nactiutŕhaním (libel tourism) s cieľom zabezpečiť slobodu prejavu,

— so zreteľom na odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy členským štátom z 13. apríla 2016 o ochrane žurnalistiky a o bezpečnosti novinárov a iných mediálnych aktérov (CM/Rec(2016)4[1]),

([5]) Ú. v. EÚ L 156, 5.5.2021, s. 21.

Štvrtok 11. novembra 2021

— so zreteľom na odporúčanie Rady Európy z 28. novembra 2018 o potrebe posilnenia ochrany a podpory priestoru občianskej spoločnosti v Európe (CM/Rec(2018)11),

— so zreteľom na odporúčanie Rady Európy členským štátom zo 7. marca 2018 o pluralite médií a transparentnosti vlastníctva médií (CM/Rec(2018)1),

— so zreteľom na uznesenie ministerskej konferencie Rady Európy z 11. júna 2021 o bezpečnosti novinárov,

— so zreteľom na článok komisára Rady Európy pre ľudské práva s názvom Ľudské práva: Čas prijať opatrenia proti strategickým žalobám proti verejnej účasti uverejnený 27. októbra 2020,

— so zreteľom na výročnú správu partnerských organizácií za rok 2021 pre platformu Rady Európy na podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinárov,

— so zreteľom na odporúčania a správy Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva, predstaviteľa pre slobodu médií a iných orgánov Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (ďalej len „OBSE“),

— so zreteľom na štúdiu siete OBČANIA-EÚ s názvom Strategické žaloby proti verejnej účasti v kontexte EÚ z 29. mája 2020 ([6]),

— so zreteľom na výzvu koalície mimovládnych organizácií na prijatie smernice na boj proti strategickým žalobám proti verejnej účasti ([7]),

— so zreteľom na štúdiu s názvom Používanie boja proti strategickým žalobám proti verejnej účasti na umlčovanie novinárov, MVO a občianskej spoločnosti z júna 2021, ktorú zadala tematická sekcia Európskeho parlamentu na žiadosť Výboru pre právne veci,

— so zreteľom na svoj briefing s názvom Európska pridaná hodnota mechanizmu EÚ pre demokraciu, právny štát a základné práva – predbežné posúdenie z 23. apríla 2020,

— so zreteľom na svoje uznesenie z 21. mája 2013 o Charte EÚ: stanovenie noriem pre slobodu médií v EÚ ([8]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 25. októbra 2016 s odporúčaniami pre Komisiu o zriadení mechanizmu EÚ pre demokraciu, právny štát a základné práva ([9]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 19. apríla 2018 o potrebe vytvoriť nástroj európskych hodnôt na podporu organizácií občianskej spoločnosti, ktoré v Európskej únii na miestnej a vnútroštátnej úrovni presadzujú základné hodnoty ([10]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 19. apríla 2018 o ochrane investigatívnych novinárov v Európe: prípad slovenského novinára Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej ([11]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 3. mája 2018 o pluralite médií a slobode médií v Európskej únii ([12]),

([6]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf
([7]) https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive
([8]) Ú. v. EÚ C 55, 12.2.2016, s. 33.
([9]) Ú. v. EÚ C 215, 19.6.2018, s. 162.
([10]) Ú. v. EÚ C 390, 18.11.2019, s. 117.
([11]) Ú. v. EÚ C 390, 18.11.2019, s. 111.
([12]) Ú. v. EÚ C 41, 6.2.2020, s. 64.

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 14. novembra 2018 o potrebe komplexného mechanizmu EÚ na ochranu demokracie, právneho štátu a základných práv ([13]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 13. februára 2019 o odmietavom postoji k právam žien a rodovej rovnosti zaznamenanom v EÚ ([14]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 28. marca 2019 o situácii v oblasti právneho štátu a boja proti korupcii v EÚ, konkrétne na Malte a na Slovensku ([15]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 18. decembra 2019 o dodržiavaní zásad právneho štátu na Malte v nadväznosti na nedávne odhalenia týkajúce sa vraždy Daphne Caruany Galiziovej ([16]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 15. januára 2020 o výročnej správe o ľudských právach a demokracii vo svete a politike Európskej únie v tejto oblasti za rok 2018 ([17]),

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 7. októbra 2020 o zriadení mechanizmu EÚ pre demokraciu, právny štát a základné práva ([18]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 25. novembra 2020 o posilnení slobody médií: ochrana novinárov v Európe, nenávistné prejavy, dezinformácie a úloha platforiem ([19]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 26. novembra 2020 o situácii v oblasti základných práv v Európskej únii – výročná správa za roky 2018 – 2019 ([20]),

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 17. decembra 2020 o viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027, medziinštitucionálnej dohode, Európskom nástroji obnovy a nariadení o právnom štáte ([21]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 11. marca 2021 o vyhlásení EÚ za zónu slobody pre LGBTIQ osoby ([22]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 25. marca 2021 o uplatňovaní nariadenia (EÚ, Euratom) 2020/2092, mechanizmu podmienenosti právnym štátom ([23]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 29. apríla 2021 o vražde Daphne Caruany Galiziovej a dodržiavaní zásad právneho štátu na Malte ([24]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 19. mája 2021 o účinkoch zmeny klímy na ľudské práva a úlohe ochrancov životného prostredia v tejto oblasti ([25]),

— zo zreteľom na článok 54 rokovacieho poriadku,

— so zreteľom na spoločné rokovania Výboru pre právne veci a Výboru pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci podľa článku 58 rokovacieho poriadku,

— so zreteľom na stanovisko Výboru pre kultúru a vzdelávanie,

— so zreteľom na správu Výboru pre právne veci a Výboru pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci (A9-0292/2021),

---

([13]) Ú. v. EÚ C 363, 28.10.2020, s. 45.
([14]) Ú. v. EÚ C 449, 23.12.2020, s. 102.
([15]) Ú. v. EÚ C 108, 26.3.2021, s. 107.
([16]) Ú. v. EÚ C 255, 29.6.2021, s. 22.
([17]) Ú. v. EÚ C 388, 13.11.2020, s. 100.
([18]) Ú. v. EÚ C 395, 29.9.2021, s. 2.
([19]) Ú. v. EÚ C 425, 20.10.2021, s. 28.
([20]) Ú. v. EÚ C 425, 20.10.2021, s. 107.
([21]) Ú. v. EÚ C 445, 29.10.2021, s. 15.
([22]) Prijaté texty, P9_TA(2021)0089.
([23]) Prijaté texty, P9_TA(2021)0103.
([24]) Prijaté texty, P9_TA(2021)0148.
([25]) Prijaté texty, P9_TA(2021)0245.

Štvrtok 11. novembra 2021

A. keďže právo na slobodu prejavu, právo na informácie a právo na verejnú účasť patria medzi základné piliere demokracie; keďže sloboda prejavu je nevyhnutná na realizáciu zásad transparentnosti a zodpovednosti; keďže verejná účasť fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá sa zaoberá záležitosťou verejného záujmu, môže mať rôzne formy; keďže verejná účasť môže zahŕňať online i offline vykonávanie verejnej kontroly a šírenie verejných informácií, ako je novinárska komunikácia, publikácie alebo diela vrátane redakčného obsahu, komunikácie, publikácií alebo diel politickej, vedeckej, akademickej, umeleckej povahy, komentárov alebo satirického materiálu, a to aj vtedy, ak sú zainteresovanými okrem iných osobnosti podliehajúce verejnej kontrole v kontexte širších záujmov v otvorenej diskusii o politických otázkach; keďže publikácie, ktoré prispievajú k diskusiám o otázkach verejného záujmu alebo všeobecného záujmu, majú vyššiu hranicu ochrany; keďže hranice prijateľnej kritiky sú širšie v prípade verejných činiteľov, najmä politikov a štátnych úradníkov;

B. keďže nezávislá nestranná, profesionálna a zodpovedná žurnalistika, ako aj prístup k pluralitným informáciám sú kľúčovými piliermi demokracie; keďže informácie, správy, stanoviská, tvrdenia, argumenty a ďalšie vyjadrenia občianskej spoločnosti sú nevyhnutné pre úspech každej demokracie; keďže zmenšujúci sa priestor pre občiansku spoločnosť v niektorých krajinách sa stáva čoraz viac znepokojivým problémom a môže mať negatívny vplyv na demokracie; keďže nezávislá a vysokokvalitná žurnalistika a organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu strážcov demokracie a právneho štátu tým, že majú právomoc zodpovedať sa a bojovať proti dezinformáciám a nesprávnym informáciám, ako aj proti zahraničnému politickému zasahovaniu a manipulácii;

C. keďže za ostatné roky novinári a mediálni aktéri v Európe a v zahraničí čoraz častejšie čelia hrozbám, fyzickým útokom a popravám z dôvodu ich práce, najmä ak sa zameriava na zneužívanie moci, korupciu, porušovanie základných práv a trestnú činnosť; zdôrazňuje, že účinné uplatňovanie slobody prejavu si vyžaduje rad pozitívnych opatrení na ochranu novinárov vrátane ochrany života a vyšetrovania vrážd, ako aj účinnej ochrany ich zdrojov; konštatuje, že tieto hrozby nemajú len násilnú povahu a zastrašovanie novinárov vyplýva aj z právnych, politických, sociálno-kultúrnych a ekonomických tlakov;

D. keďže právo na slobodu prejavu je základné právo, ktoré sa musí uplatňovať so zmyslom pre povinnosť a zodpovednosťou, s ohľadom na základné právo ľudí získať nestranné informácie, ako aj na rešpektovanie základného práva na ochranu dobrého mena ([26]) a súkromia jednotlivca; keďže v prípadoch konfliktu medzi týmito právami musia mať všetky strany prístup k súdom, ak sa situácia nevyrieši zmierlivo;

E. keďže strategické žaloby proti verejnej účasti sú žaloby alebo iné právne kroky (napr. súdne príkazy, zmrazenie aktív) podané súkromnými osobami a subjektmi a aj verejnými činiteľmi, verejnými orgánmi a verejne kontrolovanými subjektmi, zamerané na jedného alebo viacerých jednotlivcov alebo skupiny, použitím rôznych právnych základov zväčša občianskeho a trestného práva, ako aj hrozenie takýmito krokmi na účely zabránenia vyšetrovania a podávania správ o porušovaní práva Únie a vnútroštátneho práva, korupcii alebo iných zneužívajúcich praktík alebo na účely bránenia alebo iného narušania verejnej účasti; keďže to má priamy a škodlivý vplyv na demokratickú účasť, odolnosť spoločnosti a dialóg a narúša hodnoty zakotvené v článku 2 Zmluvy o EÚ;

F. keďže verejná účasť zahŕňa, ale neobmedzuje sa len na vyšetrovanie záležitostí verejného záujmu, okrem iného praktík, ktoré potenciálne ohrozujú základné práva a slobody, demokraciu, právny štát alebo dobrú správu vecí verejných, a diskusiu a podávanie správ o nich či iné spôsoby poukázania na ne, ako aj zapojenie sa do presadzovania práva prostredníctvom výkonu občianskych slobôd, ako je sloboda združovania, sloboda pokojného zhromažďovania a sloboda prejavu a právo na informácie;

G. keďže obete, ktoré čelia strategickým žalobám proti verejnej účasti, môžu byť žalované za vyjadrenie kritických názorov na správanie podnikov alebo orgánov alebo za odsúdenie ich protiprávneho konania, a to prostredníctvom publikácií, letákov, umeleckých diel alebo iných online alebo offline foriem vyjadrenia, alebo v rámci odvetných krokov za ich zapojenie do kampaní, súdnych žalôb, akcií alebo protestov; keďže strategické žaloby proti verejnej účasti sú vo

([26]) Článok 10, Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

všeobecnosti charakterizované žiadosťami, ktorým chýba akákoľvek skutková podstata, sú zjavne neopodstatnené, vyznačujú sa nerovnováhou sily a zneužívaním práv alebo konania žalobcom, pričom sa uplatňujú nadmerné nároky vo veciach, v ktorých odporca uplatňuje zákonom chránené právo, a teda sa súdne konanie využívajú na iné účely, než je skutočný výkon práva;

H. keďže podľa organizácií občianskej spoločnosti, akademikov, odborníkov pracujúcich v oblasti práva a obetí, ktorí pracujú v tejto téme, sú strategické žaloby proti verejnej účasti čoraz sofistikovanejšie a účinnejšie, pričom jednou z používaných techník je začatie viacerých súdnych konaní proti tej istej osobe pre ten istý predmet, čo znamená, že vo všetkých sa musí obhajovať a súčasne sa nimi zaoberať rovnaká osoba, čo neúmerne zvyšuje náklady; keďže strategické žaloby proti verejnej účasti často vychádzajú z nárokov týkajúcich sa ohovárania, nactiutŕhania alebo hanobenia, ktoré vo väčšine členských štátov stále predstavujú trestné činy, a keďže osoby, ktoré čelia strategickým žalobám proti verejnej účasti, čelia obvineniam za trestné činy, pričom sú žalované vo veci občianskoprávnej zodpovednosti, ktorá údajne vyplýva z toho istého správania; keďže strategické žaloby proti verejnej účasti často porušujú právo obetí na obhajobu uznané v charte, čo môže mať vplyv aj na ich právo na spravodlivý proces a prezumpciu neviny;

I. keďže v Únii chýba konzistentný a komplexný právny a súdny prístup, a preto nie je možné rýchlo identifikovať a účinne riešiť spory týkajúce sa strategických žalôb proti verejnej účasti; keďže úroveň ochrany pred spormi týkajúcimi sa strategických žalôb proti verejnej účasti zostáva v členských štátoch veľmi fragmentovaná, čo narúša právnu istotu a právo osôb, ktoré čelia strategickým žalobám proti verejnej účasti, na účinný prostriedok nápravy; keďže jedna z hlavných výziev pri navrhovaní právnych predpisov proti strategickým žalobám proti verejnej účasti spočíva v spôsobe riešenia neopodstatnených nárokov bez toho, aby sa popierali práva žalobcov vyplývajúce z ústav členských štátov a ich povinnosti vyplývajúce z Charty základných práv Európskej únie a Európskeho dohovoru o ľudských právach;

J. keďže z dôkazov vyplýva, že strategické žaloby proti verejnej účasti sú čoraz rozšírenejšími praktikami, ako dokazujú mnohé prípady v celej Únii, ako napríklad odstrašujúci prípad investigatívnej novinárky Daphne Caruany Galiziovej, ktorá v deň svojho zavraždenia 16. októbra 2017, ktoré dôrazne odsudzujeme, údajne čelila 47 občianskoprávnym žalobám a žalobám pre trestný čin ohovárania (ktoré viedli k zmrazeniu jej aktív) vo viacerých jurisdikciách, a žalobám, ktorým naďalej čelia jej dediči; keďže medzi ďalšie názorné a znepokojujúce prípady krokov proti nezávislým novinárom a médiám patrí platforma Realtid Media, ktorej opakovane hrozila žaloba v inej jurisdikcii ako v tej, v ktorej sa uskutočnilo dotknuté spravodajstvo, a denník Gazeta Wyborcza, na ktorý naďalej pravidelne podávajú žaloby viaceré verejné orgány a úradníci;

K. keďže strategické žaloby proti verejnej účasti často využívajú verejné orgány alebo ich zástupcovia, ako sú štátom financované médiá, štátom financované mimovládne organizácie alebo štátne spoločnosti;

L. keďže systém strategických žalôb proti verejnej účasti môže byť nástrojom na zníženie plurality médií na systémovej úrovni tým, že bude mať zastrašujúci účinok na nezávislé médiá; keďže strategické žaloby proti verejnej účasti sú zámerne iniciované s cieľom predražiť, predĺžiť a skomplikovať súdne spory pre obžalovaných vrátane účelu zastrašenia a vyčerpania finančných a psychologických zdrojov osôb, na ktoré sú namierené; keďže strategické žaloby proti verejnej účasti majú škodlivý vplyv nielen na obete, ale aj na ich rodiny a na širšiu účasť verejnosti;

M. keďže odkazy na obete a ciele strategických žalôb proti verejnej účasti sa týkajú novinárov, vydavateľov a mediálnych organizácií, akademickej obce, mimovládnych organizácií, občianskej spoločnosti a ďalších aktérov zapojených do účasti verejnosti, napríklad tých, ktorí pracujú v oblasti ľudských práv a životného prostredia;

N. keďže strategické žaloby proti verejnej účasti v Únii majú často cezhraničný charakter, v dôsledku čoho, ako dokazujú mnohé prípady, dochádza k oneskoreniu spravodajstva alebo neúplným informáciám, ktoré sa často týka ľudských práv a ochrany životného prostredia, finančných podvodov a/alebo korupcie, pričom predstavujú jasný pokus o oddialenie zverejnenia informácií prerušovaním alebo diskreditáciou práce jednotlivých novinárov a vydavateľských subjektov, čím oberajú občanov o ich právo na informácie a ovplyvňujú pluralitu, slobodu a rôznorodosť médií; keďže strategické žaloby proti verejnej účasti a hrozby strategických žalôb proti verejnej účasti môžu proti strážcom v rámci Únie podať aj aktéri v tretích krajinách a na súdoch v tretích krajinách;

O. keďže vnútroštátne prípady strategických žalôb proti verejnej účasti sa v členských štátoch čoraz častejšie využívajú, ktorých cieľom je obmedziť slobodu prejavu a právo na informácie, dosiahnuť zastrašujúci účinok voči obetiam prípadov strategických žalôb proti verejnej účasti, pričom sa spoliehajú na psychologické a finančné vyčerpanie ich terčov, aby ich prinútili upustiť od odhaľovania záležitostí verejného záujmu;

P. keďže chýba priama legislatíva o strategických žalobách proti verejnej účasti vo všetkých členských štátoch a zároveň existujú často nejednoznačné a široké vnútroštátne ustanovenia v tejto súvislosti, ako aj tvrdé sankcie, a to aj trestnej povahy, významne to prispieva k nárastu počtu týchto neopodstatnených žalôb a k následnému zastrašovaniu ich terčov;

Q. keďže kriminalizácia novinárov za ich prácu je mimoriadne závažnou otázkou; keďže trestný čin ohovárania sa stále zachováva v 23 členských štátoch napriek opakovaným výzvam okrem iného OSN, Rady Európy, OBSE a prestížnych mimovládnych organizácií, ako je Index o cenzúre, Medzinárodný tlačový inštitút a výbor na ochranu novinárov na ich zrušenie;

R. keďže právne opatrenia soft law sú vítaným doplnkovým opatrením na doplnenie legislatívneho návrhu a revízie v súčasnosti platného medzinárodného práva súkromného, ale samotné neposkytujú úplnú súdnu ochranu;

S. keďže zvyšovanie informovanosti o strategických žalobách proti verejnej účasti zohráva kľúčovú úlohu pri vytváraní povedomia verejnosti a príslušníkov právnických povolaní, najmä sudcov a advokátov o tomto probléme;

T. keďže v prípadoch, keď strategické žaloby proti verejnej účasti vydávajú verejní činitelia, verejné orgány alebo verejne kontrolované subjekty, ako sú štátne spoločnosti, sa tieto postupy stávajú nástrojom na uplatňovanie politickej moci a škody obetiam strategických žalôb proti verejnej účasti môžu byť ešte väčšie;

Vplyv na základné práva a právny štát

1. zdôrazňuje, že strategické žaloby proti verejnej účasti sú šikanou, priamym útokom na výkon základných práv a slobôd a sú zamerané na umlčanie rozmanitosti kritického zmýšľania a názorov verejnosti, a to vrátane novinárskej autocenzúry; zdôrazňuje, že základné práva a demokracia sú prepojené s dodržiavaním zásad právneho štátu a že oslabovanie slobody médií a verejnej demokratickej účasti vrátane slobody prejavu, práva na informácie, slobody zhromažďovania a slobody združovania ohrozuje hodnoty Únie zakotvené v článku 2 Zmluvy o EÚ; zastáva názor, že strategické žaloby proti verejnej účasti vzbudzujú osobitné obavy, ak sú priamo alebo nepriamo financované zo štátnych rozpočtov a sú kombinované s inými nepriamymi a priamymi štátnymi opatreniami proti nezávislým médiám, nezávislej žurnalistike a občianskej spoločnosti; víta skutočnosť, že správa Komisie o právnom štáte 2020 v posúdení slobody médií a plurality v Únii a že obsahuje strategické žaloby proti verejnej účasti, a poukazuje na konkrétne opatrenia a najlepšie postupy na boj proti nim; vyzýva, aby budúce výročné správy obsahovali podrobné posúdenie právneho prostredia pre médiá, a to najmä investigatívnu žurnalistiku, a aby sa dôkladnejšie zameriavala na výzvy, ktoré majú vplyv na novinárov a občiansku spoločnosť, a zastrašujúci účinok, ktorý na ňu môžu mať strategické žaloby proti verejnej účasti na týchto aktérov; zdôrazňuje, že strategické žaloby proti verejnej účasti sú hrozbou pre slobodné a pluralitné médiá; vyzýva Komisiu, aby tiež vydala odporúčania pre jednotlivé krajiny a posúdila ich pokrok, a to aj k otázkam týkajúcim sa situácie v oblasti slobody médií v členských štátoch;

2. vyjadruje znepokojenie nad zmenšujúcim sa priestorom pre organizácie občianskej spoločnosti a hrozbou pre novinárov, ktorí komunikujú o dôležitých záležitostiach vo verejnom záujme a sú kritickí k silným členom spoločnosti, a nad rastúcim využívaním strategických žalôb proti verejnej účasti ako spôsobu umlčania a zastrašovania obetí strategických žalôb proti verejnej účasti; podnecuje členské štáty, aby zahrnuli mediálnu gramotnosť a kritické myslenie do vnútroštátnych učebných osnov a v tejto súvislosti úzko spolupracovali s novinármi na všetkých úrovniach spoločnosti, najmä s mladou verejnosťou a tými, ktorí sú zraniteľní voči neúmyselne nepravdivým informáciám, dezinformáciám a manipulácii; víta zavedenie nových opatrení na posilnenie slobody médií, kvalitnej žurnalistiky a mediálnej gramotnosti v rámci medzisektorovej časti programu Kreatívna Európa;

3. pripomína, že povinnosť členských štátov uľahčovať uplatňovanie práv na slobodu prejavu, pokojné zhromažďovanie a združovanie zahŕňa povinnosť vytvoriť a udržiavať priaznivé prostredie pre verejnú účasť a verejných strážcov; zdôrazňuje, že je dôležité, aby všetci aktéri zúčastňujúci sa na procesoch verejnej účasti mohli slobodne pôsobiť, bez strachu, že by mohli byť vystavení akýmkoľvek hrozbám, zastrašovaniu alebo násiliu; zdôrazňuje, že členské štáty musia tiež zaručiť právo novinárov chrániť svoje zdroje;

Vplyv na vnútorný trh

4. zdôrazňuje, že verejná účasť takisto zohráva dôležitú úlohu v náležitom fungovaní vnútorného trhu, ako aj pri presadzovaní právnych predpisov a politík Únie, keďže verejnosť sa o porušovaní práva Únie vrátane porušení základných práv, korupcii a iných zneužívajúcich praktikách ohrozujúcich riadne fungovanie vnútorného trhu často dozvedá práve vďaka verejnej účasti; zdôrazňuje, že ochranné opatrenia proti praktikám strategických žalôb proti verejnej účasti sú nevyhnutné na riešenie rizík, ktoré táto zneužívajúca praktika predstavuje pre presadzovanie práva a politík EÚ;

5. zdôrazňuje, že využívanie strategických žalôb proti verejnej účasti má negatívny vplyv na uplatňovanie slobôd vnútorného trhu jednotlivcami a organizáciami zapojenými do procesov verejnej účasti a zraniteľnými voči takýmto nárokom, pretože nedostatok rovnakej úrovne ochrany pred týmito nárokmi v členských štátoch ich môže odradiť od sebaistého pôsobenia v celej Únii; zdôrazňuje okrem toho, že prípady strategických žalôb proti verejnej účasti alebo hrozby strategických žalôb proti verejnej účasti sú v rozpore s efektívnym využívaním slobôd usadiť sa a voľného pohybu služieb, keďže majú „zastrašujúci účinok“, najmä na novinárov, ktorí by mohli vykonávať autocenzúru namiesto podávania správ o otázkach verejného záujmu, ktoré sa vyskytujú v iných členských štátoch, pričom hrozí, že budú čeliť strategickým žalobám proti verejnej účasti v rôznych a neznámych právnych systémoch;

6. upozorňuje na skutočnosť, že pluralita a rozmanitosť médií sú ohrozené, keď je samotná existencia malých poskytovateľov mediálnych služieb dotknutá úmyselnou hrozbou neprimeraných škôd zo strany žalobcov prostredníctvom tzv. vyhľadávania najvýhodnejšej právnej ochrany pred nactiutŕhaním;

7. v tejto súvislosti sa domnieva, že prispievaním k presadzovaniu práva Únie a zachovaním účinného fungovania vnútroštátnych justičných systémov a spoločného priestoru justičnej spolupráce by ochrana pred neopodstatnenými súdnymi spormi týkajúcimi sa strategických žalôb proti verejnej účasti podstatne prispela k riadnemu fungovaniu vnútorného trhu;

Vplyv na súdne systémy

8. poukazuje na to, že strategické žaloby proti verejnej účasti nielen výrazne narúšajú právo efektívneho prístupu k spravodlivosti pre obete strategických žalôb proti verejnej účasti, a tým k zásadám právneho štátu, ale predstavujú zneužívanie súdnych systémov a právnych rámcov členských štátov, najmä pokiaľ ide o úspešné riešenie pretrvávajúcich spoločných výziev načrtnutých v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície, ako je napríklad dĺžka konania a kvalita justičných systémov, ako aj správa zaťaženosti a veľký počet nevyriešených prípadov; pripomína, že v riadne fungujúcom a nezávislom súdnom systéme sa rozsudky vydávajú bez zbytočného oneskorenia a súdne zdroje sa riadia tak, aby sa maximalizovala efektívnosť, a že to je možné len vtedy, ak sudcovia a súdne orgány vykonávajú svoje povinnosti úplne nezávisle a nestranne a nie sú zaťažené riešením neodôvodnených žalôb, ktoré sa neskôr zamietnu ako neoprávnené alebo bez skutkovej podstaty; domnieva sa, že včasné zamietnutie strategických žalôb proti verejnej účasti by sa mohlo zakladať na objektívnych kritériách, ako sú napríklad počet a povaha súdnych konaní alebo návrhov žalobcu, výber daného súdneho orgánu a zákona uplatniteľného v tomto prípade, zjavná a zaťažujúca nerovnováha medzi žalobcom a odporcom; zdôrazňuje preto, že strategické žaloby proti verejnej účasti výrazne bránia účinnému prístupu k spravodlivosti, čo môže ohroziť právo na spravodlivý proces;

9. zdôrazňuje, že nezávislosť súdnictva je neoddeliteľnou súčasťou súdneho rozhodovania a požiadavkou vyplývajúcou zo zásady účinnej právnej ochrany stanovenej v článku 19 Zmluvy o EÚ; vyjadruje znepokojenie nad úsilím vlád niektorých členských štátov oslabiť oddelenie právomocí a nezávislosť súdnictva, ako aj využiť strategické žaloby proti verejnej účasti na umlčanie kritických hlasov;

10. zdôrazňuje, že nezávislosť, kvalita a účinnosť vnútroštátnych justičných systémov majú zásadný význam pre dosiahnutie účinného súdnictva; zdôrazňuje, že dostupnosť právnej pomoci a výška súdnych poplatkov môžu mať významný vplyv na prístup k spravodlivosti; zdôrazňuje, že charta má rovnakú právnu silu ako zmluvy; konštatuje, že v súlade s usmerneniami Súdneho dvora Európskej únie súdne orgány členských štátov uplatňujú chartu len pri vykonávaní právnych aktov Únie, je však dôležité, aby sa práva zakotvené v charte vždy zohľadňovali s cieľom podporiť spoločnú právnu a súdnu kultúru a kultúru právneho štátu;

Nenávistné prejavy

11. zdôrazňuje, že v posledných rokoch sa čoraz viac šíria nenávistné prejavy a diskriminácia v médiách, či už online, alebo offline, ako aj kybernetické násilie voči novinárom, mimovládnym organizáciám, akademickým pracovníkom a občianskej spoločnosti vrátane tých, ktoré chránia práva LGBTIQ osôb, otázky rodovej rovnosti, náboženstvo alebo vieru,

čím sa ohrozuje sloboda médií, sloboda prejavu a verejná bezpečnosť; pripomína, že nenávistné prejavy online môžu podnecovať násilie offline; pripomína, že je potrebné podporovať kódex správania Komisie v oblasti boja proti nezákonným nenávistným prejavom na internete; zdôrazňuje, že novinárky čelia v otázkach súvisiacich s obsahom rovnakému tlaku ako ich kolegovia, častejšie však čelia sexuálnemu násiliu a obťažovaniu;

12. zdôrazňuje význam spoločných európskych noriem a koordinovaného prístupu k riešeniu nenávistných prejavov, najmä v online prostredí;

Súčasná situácia v Únii

13. zdôrazňuje, že strategické žaloby proti verejnej účasti sú často neopodstatnené alebo založené na zveličených a často zneužívajúcich tvrdeniach a že sa nepodávajú na účely dosiahnutia priaznivého súdneho výsledku, ale skôr na zastrašovanie, profesijnú diskreditáciu, obťažovanie, vyčerpanie, vyvíjanie psychologického tlaku alebo vyčerpanie finančných zdrojov cieľových osôb, a ich konečným cieľom je vydierať ich a donútiť ich mlčať prostredníctvom samotného súdneho konania, zdôrazňuje, že strategické žaloby proti verejnej účasti spôsobujú nielen finančnú záťaž, ale majú tiež vážne psychologické dôsledky pre osoby, ktoré im čelia, ako aj pre ich rodinných príslušníkov, čo ešte zhoršuje skutočnosť, že títo môžu tiež zdediť tieto neopodstatnené konania po smrti osoby, ktorá im čelila; poukazuje na to, že strategické žaloby proti verejnej účasti majú výrazný zastrašujúci účinok, ktorý často vedie k autocenzúre, potláčaniu účasti na demokratickom živote a takisto odrádza iných od nahlasovania podobných problémov, výkonu týchto povolaní alebo zapojenia sa do príslušných súvisiacich činností;

14. poukazuje na to, že nie účastníci súdneho sporu, ktorí využívajú strategické žaloby proti verejnej účasti, zväčša používajú a zneužívajú zákony o trestnom čine ohovárania, občianskoprávne žaloby pre urážku na cti, ochranu dobrého mena alebo o právach duševného vlastníctva, ako napríklad autorské právo; konštatuje však, že na umlčanie verejnej účasti sa zneužívajú aj rôzne iné nástroje, ako napríklad pracovnoprávne tresty (prepustenie), trestné obvinenia z daňových podvodov, postupy daňových auditov a predpisov o ochrane údajov;

15. vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že novinári zaplatili vlastným životom len za to, že robia svoju prácu a sú strážcami našich demokracií;

16. zdôrazňuje, že spoločným prvkom strategických žalôb proti verejnej účasti je nevyváženosť moci medzi žalobcom a odporcom, najmä pokiaľ ide o finančné zdroje a nepredvídateľne vysoké nároky na priznanie náhrady škody vo veciach;

17. zdôrazňuje, že v súvislosti s týmto problémom chýbajú všetkým členským štátom právne predpisy o minimálnych štandardoch na ochranu osôb pre tým, aby sa stali terčmi strategických žalôb proti verejnej účasti, a na zabezpečenie toho, aby sa v jurisdikciách všetkých členských štátov dodržiavali ich základné práva; zdôrazňuje, že nezávislosť súdnictva je prvoradá, aby sa zabránilo tomu, aby sa členom vlád, verejným subjektom a verejným orgánom podarilo podať strategické žaloby proti verejnej účasti proti ľuďom a organizáciám, ktoré sa oprávnene zúčastňujú na verejnej diskusii; v tejto súvislosti konštatuje, že sú potrebné konkrétne opatrenia zamerané na vytvorenie a zachovanie bezpečného prostredia pre novinárov a pracovníkov médií; vyzýva členské štáty, aby zaručili pluralitu médií a zabezpečili transparentnosť vlastníctva médií; vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vo svojom budúcom zákone o slobode médií vypracovali ambiciózny, pevný a úplný právny rámec; uznáva, že prechod na digitálne technológie zásadne zmenil mediálne prostredie; vyzýva všetky členské štáty, aby urýchlene vykonali smernicu 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) [27], v znení revízie v roku 2018 vo všetkých ustanoveniach; víta zriadenie Skupiny európskych regulačných orgánov pre audiovizuálne mediálne služby (ERGA) a podporuje spoluprácu medzi regulačnými orgánmi v audiovizuálnej oblasti na vnútornom trhu, ako aj s inými regulačnými orgánmi, ktoré sú relevantné pre online spravodajské činnosti;

18. je si vedomý toho, že obetiam alebo potenciálnym obetiam strategických žalôb proti verejnej účasti v súčasnosti finančne a psychologicky pomáhajú iní kolegovia, ktorí čelia podobným súdnym sporom alebo majú znalosti o povahe a postupoch strategických žalôb proti verejnej účasti, aby dokázali porozumieť žalobe a potenciálne spochybniť predmet sporu; domnieva sa však, že hoci je takáto pomoc chvályhodná, je nedostatočná a že sa musia zaviesť ďalšie opatrenia;

---

[27] Ú. v. EÚ L 95, 15.4.2010, s. 1.

19. oceňuje významnú dôležitú a užitočnú prácu občianskej spoločnosti pri zvyšovaní informovanosti o škodlivých účinkoch strategických žalôb proti verejnej účasti, ako aj podporu, ktorú poskytuje obetiam a potenciálnym terčom strategických žalôb proti verejnej účasti;

20. je znepokojený tým, že pandémia ochorenia COVID-19 mala vplyv na celý mediálny sektor, najmä v dôsledku poklesu príjmov a zhoršujúcich sa pracovných podmienok novinárov, čím sa potenciálne zvýšila ich zraniteľnosť voči strategickým žalobám proti verejnej účasti; varuje, že vlády využívajú núdzovú situáciu súvisiacu s koronavírusom ako výhovorku na zavádzanie reštriktívnych opatrení na obmedzenie slobody prejavu;

Strategické žaloby proti verejnej účasti na celosvetovej úrovni

21. s poľutovaním konštatuje, že žiadny členský štát zatiaľ neprijal právne predpisy zamerané na zabezpečenie ochrany pred strategickými žalobami proti verejnej účasti; poznamenáva však, že právne predpisy na boj proti strategickým žalobám proti verejnej účasti sú mimoriadne dobre vypracované v niektorých štátoch Spojených štátov amerických, v Kanade, ako aj v Austrálii; vyzýva Komisiu, aby zanalyzovala najlepšie postupy na boj proti strategickým žalobám proti verejnej účasti, ktoré sa v súčasnosti uplatňujú mimo EÚ, ktoré by mohli byť cennou inšpiráciou pre právne predpisy a nelegislatívne opatrenia Únie v tejto záležitosti; zdôrazňuje dôležitosť spoločného prístupu Únie spočívajúceho v záväzku voči najambicióznejším aktuálne platným právnym predpisom a najlepším postupom, ktorý by odrádzal od využívania strategických žalôb proti verejnej účasti v Únii;

Potreba legislatívnych opatrení

22. súhlasí s mnohými organizáciami občianskej spoločnosti, akademickými pracovníkmi, odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva a obeťami, ktoré poukazujú na potrebu legislatívnych opatrení proti rastúcemu problému strategických žalôb proti verejnej účasti; naliehavo preto vyzýva, aby sa zmenili nariadenia Brusel I a Rím II s cieľom zabrániť vyhľadávaniu najvýhodnejšej právnej ochrany pred nactiutŕhaním alebo taktizovaniu pri výbere súdu a aby sa určilo, že pre trestné oznámenia alebo občianske konania vo veci ohovárania, poškodenia povesti a ochrany vlastnej reputácie sú príslušné súdne orgány a mali by sa v zásade na ne uplatňovať zákony v mieste, v ktorom má odporca obvyklý pobyt; vrátane zavedenia jednotnej a predvídateľnej uplatniteľnej právnej normy pre ohováranie; naliehavo vyzýva Komisiu, aby predložila návrhy na záväzné právne predpisy Únie o spoločných a účinných zárukách pre obete strategických žalôb proti verejnej účasti v celej Únii, a to aj prostredníctvom smernice, ktorou sa stanovia minimálne normy ochrany pred strategickými žalobami proti verejnej účasti, pri dodržaní práv a zásad zakotvených v charte; domnieva sa, že bez legislatívnych opatrení budú strategické žaloby proti verejnej účasti naďalej ohrozovať demokracia, právny štát a základné práva slobody prejavu, zhromažďovania a mierového združovania a práva na informácie v Únii; vyjadruje obavy, že ak sa opatrenia budú zaoberať len žalobami týkajúcimi sa ohovárania, stále bude možné využívať žaloby založené na iných občianskoprávnych veciach alebo trestných konaniach z iniciatívy žalobcov so sídlom v Únii alebo mimo nej;

Právny základ

23. potvrdzuje, že legislatívne opatrenia na úrovni Únie by sa mohli zakladať na článku 81 ZFEÚ (v prípade cezhraničných občianskoprávnych žalôb) a článku 82 ZFEÚ (v prípade trestných konaní) a samostatne na článku 114 ZFEÚ na účely ochrany verejnej účasti s cieľom zabezpečiť riadne fungovanie vnútorného trhu odhaľovaním korupcie a iných postupov zneužívania; trvá na tom, že posledné uvedené opatrenie by sa takisto mohlo zaoberať strategickými žalobami proti verejnej účasti, ktoré by sa chápali ako súdne konania používané na iné účely, než je skutočné uplatňovanie, dokazovanie alebo výkon práva s cieľom zabrániť vo vyšetrovaní a v podávaní správ o porušovaní práva Únie pomocou podobného prístupu ako ten, ktorý viedol k prijatiu smernice (EÚ) 2019/1937 (ďalej len „smernica o oznamovateľoch“); zastáva názor, že uvedené právne základy by sa mohli týkať strategických žalôb proti verejnej účasti pozostávajúcich z trestných aj občianskych súdnych konaní, aj keď prostredníctvom samostatných legislatívnych nástrojov; požaduje účinné záruky proti strategickým žalobám proti verejnej účasti v celej Únii na základe týchto návrhov Komisie spolu s opatreniami členských štátov, aby sa tieto záruky vzťahovali aj na domáce prípady;

Všeobecné ochranné pravidlá a občianska justícia

24. domnieva sa, že je nevyhnutné prijať legislatívne opatrenie na ochranu úlohy obetí strategických žalôb proti verejnej účasti v predchádzaní porušovania práva Únie a zabezpečovaní riadneho fungovania vnútorného trhu a plného rešpektovania základných práv; naliehavo vyzýva Komisiu, aby predložila návrh právnych predpisov, v ktorom sa ustanovia spoločné záruky pre osoby vyšetrujúce tieto záležitosti verejného záujmu a podávajúce o nich správy alebo inak na ne poukazujúce;

25. naliehavo vyzýva Komisiu, aby predložila návrh opatrenia na riešenie prípadov strategických žalôb proti verejnej účasti, ako sú pravidlá predčasného ukončenia strategických žalôb proti verejnej účasti a iné súdne konania, ktorých cieľom je zabrániť účasti verejnosti, ktoré by mali zahŕňať primerané sankcie, ako sú občianskoprávne sankcie alebo správne

pokuty, zohľadnenie zneužívajúcich motivácií aj v prípade, že žaloba alebo žaloba nie sú zamietnuté, náklady a škody, ktoré obeť utrpela (hospodárske, dobré meno, psychologické alebo iné); zdôrazňuje, že v spôsoboch podania žiadosti o predčasné prepustenie by sa mali zohľadniť problémy, ktorým čelia obete strategických žalôb proti verejnej účasti, a to najmä tým, že sa od navrhovateľa vyžaduje, aby zdôvodnil, prečo žaloba nie je zneužívajúca, pričom by sa mu mali prideliť právne náklady na konania a poskytnúť právnu a finančnú podporu žalovanému; dôrazne nabáda členské štáty, aby takéto záruky občianskoprávneho konania uplatňovali aj na vnútroštátne prípady strategických žalôb proti verejnej účasti, a nielen na cezhraničné prípady; ďalej vyzýva Komisiu, aby sa v nadchádzajúcom preskúmaní nariadení Brusel Ia a Rím II zaoberala otázkami, ktoré vedú k taktizovaniu pri výbere súdu v súvislosti s ohováraním a vyhľadávaniu najvýhodnejšej právnej ochrany pred nactiutŕhaním a zároveň zohľadnila prácu vykonanú na Haagskej konferencii medzinárodného práva súkromného; napokon vyzýva Komisiu, aby medzi sudcami a prokurátormi v celej Únii zvyšovala povedomie v súvislosti so strategickými žalobami proti verejnej účasti, vrátane poskytovania informácií o potrebe včasného zamietnutia takýchto žalôb, ako aj o riadnom uplatňovaní judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s ohováraním;

26. pripomína, že zásada *res judicata* bráni iniciátorom strategických žalôb proti verejnej účasti podávať ďalšie žaloby týkajúce sa rovnakých skutočností a proti tým istým stranám; domnieva sa, že súdy by mali náležite zohľadniť skutočnosť, že strana predtým iniciovala projekty strategických žalôb proti verejnej účasti (aj keď fakty a strany nie sú úplne rovnaké, ale sú podobné a/alebo prepojené) pri skúmaní podania týkajúceho sa strategických žalôb proti verejnej účasti;

27. domnieva sa, že akákoľvek revízia príslušných pravidiel v nariadení Brusel I by sa mala náležite odrážať v zodpovedajúcej revízii Luganského dohovoru, aby sa zabezpečilo jednotné uplatňovanie pravidiel medzinárodnej právomoci v občianskych a obchodných veciach mimo Únie a pokiaľ ide o občanov Únie;

Trestná spravodlivosť

28. vyzýva Komisiu, aby sa zaoberala závažnosťou strategických žalôb proti verejnej účasti v trestnom konaní tým, že predloží návrh opatrení na zaručenie toho, aby sa ohováranie, urážka na cti a hanobenie, ktoré vo väčšine členských štátov predstavujú trestné činy, nemohli použiť na strategické žaloby proti verejnej účasti prostredníctvom verejného alebo súkromného stíhania; zdôrazňuje výzvy Rady Európy a OBSE na dekriminalizáciu ohovárania; vyzýva Komisiu, aby sa strategickými žalobami proti verejnej účasti zaoberala ako so súdnymi konaniami, ktoré sa používajú na iné účely ako na skutočné uplatňovanie alebo uplatňovanie práva; podotýka, že odporcovia často čelia trestným obvineniam a zároveň žalobe o občianskoprávnej zodpovednosti, ktoré údajne vyplývajú z toho istého skutku, a vyzýva Komisiu, aby zaviedla spoločné minimálne procesné záruky proti kombinovaným strategickým žalobám proti verejnej účasti;

29. pripomína, že neoddeliteľnou súčasťou práva na spravodlivý súdny proces a jeho základným kameňom podľa článku 47 charty je koncepcia rovnosti zbraní medzi stranami v administratívnych, občianskych a trestných konaniach; vyjadruje znepokojenie nad tým, že nerovnováha moci a zdrojov medzi stranami v prípadoch strategických žalôb proti verejnej účasti oslabuje rovnosť zbraní, a tým aj právo na spravodlivý proces;

Legitímny záujem žalobcov

30. vyhlasuje, že súdy členských štátov musia zaručiť riadne a včasné konanie a vyváženú ochranu legitímnych práv, ako je právo na ochranu povesti, vyplývajúcich z práva Únie a že táto ochrana nesmie byť ohrozená, a to vrátane práv, ktoré sa pravidelne uvádzajú v neopodstatnených žalobách; zdôrazňuje preto, že opatreniami proti strategickým žalobám proti verejnej účasti by nemali byť dotknuté legitímne súdne žaloby a právo žalobcov na prístup k spravodlivosti; zároveň obhajuje tvrdenie, že je nevyhnutné predchádzať akémukoľvek nesprávnemu uplatňovaniu súdnych systémov a týchto práv spôsobom, ktorý je zjavne v rozpore so zámerom zákonodarcov, keď ich udeľujú fyzickým alebo právnickým osobám, aby sa zaručilo právo na spravodlivý proces; domnieva sa, že na tento účel sú potrebné záruky nielen na ochranu obetí strategických žalôb proti verejnej účasti, ale aj na predchádzanie zneužívaniu opatrení proti strategickým žalobám proti verejnej účasti a jeho postihovanie, napr. v prípadoch, keď autoritárske vlády zbavujú doložky proti strategickým žalobám proti verejnej účasti s cieľom chrániť ich vládou organizované mimovládne organizácie pred legitímnymi súdnymi konaniami zameranými na ohováranie; konštatuje, že predchádzanie takémuto zneužívaniu je rovnako nevyhnutné na správne a jednotné uplatňovanie práva Únie, pričom sa zaručuje jeho účinnosť;

Možné opatrenia soft law

31. zdôrazňuje naliehavú potrebu rozsiahleho fondu na podporu obetí strategických žalôb proti verejnej účasti a organizácií, ktoré ich podporujú, pokiaľ sa tieto prostriedky priamo využívajú na platenie právnych poplatkov alebo na poskytovanie právnej pomoci a psychologickej podpory; zdôrazňuje dôležitosť toho, aby mali obete a potenciálne obete strategických žalôb proti verejnej účasti ľahko dostupné informácie o týchto druhoch prípadov, právnej pomoci a podpore vrátane psychologickej podpory pre obete a ich rodinných príslušníkov;

32. domnieva sa, že podpora nezávislých orgánov, ktoré môžu vypočuť sťažnosti a poskytnúť pomoc potenciálnym obetiam strategických žalôb proti verejnej účasti, a riadna odborná príprava sudcov a právnikov môžu značne prispieť k budovaniu vedomostí a kapacity v oblasti odhaľovania a riešenia strategických žalôb proti verejnej účasti ako súdnych konaní, ktoré sa používajú na iné účely ako na skutočné uplatňovanie alebo uplatňovanie práva, a hrozby strategických žalôb proti verejnej účasti;

33. považuje za nevyhnutné, aby sa získavali údaje o prípadoch strategických žalôb proti verejnej účasti a zvyšovala informovanosť o povahe a škodlivých účinkoch strategických žalôb proti verejnej účasti;

34. víta odporúčanie Komisie k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a iných pracovníkov médií v Európskej únii (C/2021/6650), berie na vedomie čoraz častejšie využívanie nezávislých pracovníkov, najmä mladých novinárov a pracovníkov médií na začiatku ich kariéry, na pokrytie vysokorizikových oblastí a oblastí konfliktu; vyjadruje znepokojenie nad neistými pracovnými podmienkami a zhoršujúcimi sa bezpečnostnými podmienkami, v rámci ktorých nezávislí pracovníci pôsobia vo vysokorizikových oblastiach a oblastiach konfliktu; vyzýva členské štáty, aby v plnom rozsahu vykonávali odporúčanie Rady Európy o ochrane žurnalistiky a bezpečnosti novinárov a iných mediálnych subjektov;

Komplementarita s inými nástrojmi a opatreniami politiky

35. domnieva sa, že nové legislatívne a nelegislatívne opatrenia proti strategickým žalobám proti verejnej účasti by mali dopĺňať ostatné nástroje a politiky EÚ; víta stratégiu Únie na boj proti organizovanej trestnej činnosti na roky 2021 – 2025 a vyzýva na zintenzívnenie úsilia v tejto súvislosti; podotýka, že legislatívne opatrenia a opatrenia soft law nemôžu byť účinné v členských štátoch, v ktorých existujú pochybnosti o nezávislosti súdnictva alebo boji proti korupcii; v tejto súvislosti opätovne zdôrazňuje naliehavú potrebu vytvoriť mechanizmus EÚ pre demokraciu, právny štát a základné práva, ako to navrhuje Európsky parlament;

36. pripomína dôležitosť nariadenia (EÚ, Euratom) 2020/2092 o všeobecnom režime podmienenosti na ochranu rozpočtu Únie, ktoré sa od 1. januára 2021 uplatňuje na všetky platobné a viazané rozpočtové prostriedky; zdôrazňuje, že finančné záujmy Únie sa majú chrániť v súlade s hodnotami a záväzkami EÚ a že Komisia by mala použiť mechanizmus podmienenosti, ak členské štáty nechránia tieto hodnoty; v tejto súvislosti oceňuje dôležitú prácu investigatívnych novinárov pri odhaľovaní prípadov zneužívania finančných prostriedkov EÚ a zdôrazňuje, že je dôležité, aby novinári mohli vykonávať svoje povolanie bez toho, aby im v tom bránili strategické žaloby proti verejnej účasti;

37. zdôrazňuje, že opatrenia na boj proti strategickým žalobám proti verejnej účasti na úrovni Únie by mali dopĺňať iné dostupné nástroje a byť s nimi v súlade, ako je napríklad mechanizmus na ochranu demokracie, právneho štátu a základných práv, politiky v oblasti boja proti korupcii a súčasné finančné programy na podporu občianskej spoločnosti a súdnych systémov;

38. zdôrazňuje, že boj proti korupcii je nevyhnutný na zachovanie demokracie, základných práv a zásad právneho štátu, keďže korupcia, ktorá môže mať mnoho podôb, oslabuje naše hodnoty a riadne fungovanie členských štátov a umožňuje organizovanú trestnú činnosť;

39. vyzýva Komisiu, aby v rámci ročného mechanizmu pre demokraciu, právny štát a základné práva posilnila pravidelný, inkluzívny a štruktúrovaný dialóg s vnútroštátnymi orgánmi, mimovládnymi organizáciami, profesijnými združeniami a inými zainteresovanými stranami s cieľom chrániť a podporovať novinárov a ostatných zástupcov občianskej spoločnosti, ktorí sú vystavení riziku strategických žalôb proti verejnej účasti, stíhania alebo obťažovania;

o

o o

40. vyzýva Komisiu, aby predložila návrhy na základe prílohy k tomuto uzneseniu;

41. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie Rade a Komisii.

Štvrtok 11. novembra 2021

PRÍLOHA

1. Balík soft law a hard law

Legislatívne opatrenia – balík zameraný na strategické žaloby proti verejnej účasti ***vrátane skorých mechanizmov zamietnutia*** by mal zahŕňať návrhy:

— všeobecných predpisov na ochranu pred strategickými žalobami proti verejnej účasti; konkrétne právne predpisy, v ktorých sa stanovia spoločné minimálne normy pre podporné a odradzujúce opatrenia poskytujúce ochranu pred strategickými žalobami proti verejnej účasti;

— konkrétne sa venujúce otázkam občianskeho súdnictva; ktoré členské štáty sa dôrazne vyzývajú, aby uplatňovali aj vnútroštátne prípady strategických žalôb proti verejnej účasti a medzinárodného práva súkromného vrátane justičnej spolupráce a výberu jurisdikcie (tzv. forum shopping);

— riešiace najmä otázky trestného súdnictva.

Nelegislatívne opatrenia – tento balík by mal takisto obsahovať:

— náležitú odbornú prípravu sudcov a odborníkov v oblasti strategických žalôb proti verejnej účasti;

— posúdenie vzájomného pôsobenia rôznych oblastí práva, ako sú zákony týkajúce sa vnútroštátnych médií a ústavné zákony v tejto súvislosti;

— konkrétny fond Únie na poskytovanie podpory obetiam strategických žalôb proti verejnej účasti a ich rodinným príslušníkom, a to aj z hľadiska finančnej pomoci, právnej pomoci a psychologickej podpory;

— podporu nezávislých orgánov (ako sú ombudsmani) schopných riešiť sťažnosti od osôb, ktorým hrozia strategické žaloby proti verejnej účasti alebo ktoré im čelia, a poskytovanie pomoci týmto orgánom, ako aj samoregulačných orgánov médií;

— verejne dostupný register relevantných súdnych rozhodnutí Únie;

— „jednotné kontaktné miesto“/centrum podpory, podporené určenými vnútroštátnymi sieťami špecializovaných právnikov, právnych odborníkov a psychológov, ktoré obete strategických žalôb proti verejnej účasti môžu kontaktovať a v ktorom môžu získať pomoc a jednoduchý prístup k informáciám o strategických žalobách proti verejnej účasti a podporu v súvislosti s týmito žalobami vrátane „prvej pomoci“, právnej pomoci, finančnej a psychologickej podpory, a to aj prostredníctvom sietí partnerskej výmeny.

2. Všeobecné pravidlá

Legislatívny návrh všeobecného ochranného opatrenia by mal dvojaký cieľ: v súlade so základnými právami a zásadami uznanými najmä v charte chrániť osoby, ktoré vyšetrujú, nahlasujú alebo inak vystavujú záležitosti verejného záujmu v súvislosti s porušeniami práva Únie, čo zahŕňa nekalé praktiky, ktoré sa nejavia ako nezákonné, ale sú v rozpore s cieľom alebo účelom zákona, a chrániť riadne fungovanie vnútorného trhu.

V legislatívnom opatrení by sa takisto mali stanoviť:

a) jasné vymedzenie verejno-súkromných partnerstiev vrátane vymedzenia účasti verejnosti vo veci verejného záujmu;

b) pravidlá o dôvernosti vyšetrovaní a správ, a to aj zdrojov informácií;

c) pravidlá o zákaze odvetných opatrení, účinné a odradzujúce tresty za strategické žaloby proti verejnej účasti;

d) pravidlá o predchádzaní zneužívaniu opatrení poskytovaných proti strategickým žalobám proti verejnej účasti;

e) podporné opatrenia vrátane:

i) účinnej pomoci, informácií a praktického poradenstva a podpory poskytovanej „jednotným kontaktným miestom“ na účely „prvej pomoci“ obetiam strategických žalôb proti verejnej účasti;

ii) právnej a finančnej pomoci;

f) účinné opatrenia na ochranu pred odvetnými opatreniami vyplývajúcimi z nerovnováhy moci medzi zmluvnými stranami a umožňujúce nápravu prípadných škôd, ktoré utrpeli.

3. Občianske právo procesné

legislatívny návrh na občianskoprávne opatrenie uplatniteľné vo veciach strategických žalôb proti verejnej účasti, ktorý by členské štáty dôrazne nabádali k tomu, aby sa uplatňoval aj na domáce prípady, by mal rozvíjať justičnú spoluprácu v občianskych veciach stanovením spoločných pravidiel pre strategické žaloby proti verejnej účasti, ktoré vyplývajú z nárokov vyplývajúcich z občianskeho práva, a mal by zahŕňať:

a) to, aby žalobca v prípadoch týkajúcich sa verejnej účasti konkretizoval a dokázal, prečo žaloba nie je zneužívajúca;

b) to, aby súdy v čo najskoršom štádiu buď z úradnej moci, alebo na základe žiadosti odporcu založenej na jeho práve podať návrh na predčasné prepustenie z úradnej moci alebo na základe žiadosti obžalovaného na základe jeho práva podať návrh na predčasné prepustenie, skrátia zneužívajúce súdne konania;

c) to, aby súdy zohľadňovali prvok zneužitia v každom konečnom rozhodnutí;

d) aby tretie strany zasiahli a prevzali na seba práva a povinnosti žalovaného, v súlade s vnútroštátnym procesným právom;

e) to, aby súdy pri posudzovaní trov a priznaní náhrady za spôsobenú škodu zohľadňovali verejný záujem a rovnováhu medzi stranami, pokiaľ ide o finančné zdroje;

f) opatrenia na ochranu obetí pred strategickými žalobami proti verejnej účasti podanými mimo Únie;

g) právo na plné rozdelenie trov konania;

h) právo na náhradu hmotnej a nehmotnej škody, vrátane hospodárskej škody, poškodenia dobrej povesti a psychickej alebo inej ujmy.

i) pravidlá o predchádzaní ďalšiemu zneužívaniu súdnych sporov stranou, ktorá podala žalobu v rámci strategických žalôb proti verejnej účasti v súvislosti s tými istými skutočnosťami, konkrétne zohľadnením tejto okolnosti pri skúmaní nového prípadu.

V návrhu Komisie, zameranom na dosiahnutie právnej istoty a predvídateľnosti a po preskúmaní nástrojov súkromného medzinárodného práva by sa malo stanoviť:

a) prepracované znenie nariadenia Brusel I s výslovným pravidlom, že v prípade žalôb na ohováranie alebo iných žalôb vyplývajúcich z občianskeho a obchodného práva, ktoré môžu predstavovať strategické žaloby proti verejnej účasti, by malo byť obvyklé bydlisko žalovaného výlučným kritériom právomoci s náležitým ohľadom na prípady, keď sú obeťami ohovárania súkromné osoby;

b) že rozhodným právom je právo miesta, ktorému je publikácia určená alebo ak toto miesto nie je možné určiť, miesto redakčnej kontroly alebo relevantnej činnosti v súvislosti s verejnou účasťou.

4. Trestné právo procesné

Legislatívny návrh týkajúci sa aspektov trestného práva strategických žalôb proti verejnej účasti by mal:

a) konkretizovať, že ak ohováranie, urážka na cti a hanobenie predstavujú trestné činy, nemôžu sa použiť na strategické žaloby proti verejnej účasti, a to ani prostredníctvom súkromného stíhania;

b) špecifikovať ustanovenia na ochranu práv jednotlivcov, aby sa trestné stíhanie nemohlo použiť na umlčanie obetí strategických žalôb proti verejnej účasti;

c) umožňovať vzájomné uznávanie rozsudkov a súdnych rozhodnutí, ako aj policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach;

d) súbor spoločných minimálnych procesných záruk na ochranu žalovaných, ktorí čelia strategickým žalobám proti verejnej účasti na základe kombinácie obvinení z trestných činov a žalôb vo veciach občianskoprávnej zodpovednosti, ktoré údajne vyplývajú z rovnakého konania.

Tieto opatrenia by mali dopĺňať súčasné činnosti Komisie, už prijaté právne predpisy a budúce iniciatívy.